

Complexnummer: 520009

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Complexnaam

Complex Bouwlingstraat

Aantal complexonderdelen

2

Monumentnummers van complexonderdelen

520010, 520011

Woonplaats

Oosterhout

Gemeente

Oosterhout

Provincie

Noord-Brabant

Locatie van het hoofdobject

Oosterhout, Nieuwe Bouwlingstraat 37

Complexomschrijving

Inleiding.

De begraafplaats van de Nederlands Hervormde kerk telt twee objecten die voor bescherming in aanmerking komen: de MUUR met HEKPIJLERS en TOEGANGSHEK (1) en een GRAFMONUMENT (2). De begraafplaats beslaat een rechthoekige, nagenoeg noord-zuid georiënteerde plattegrond. Onder invloed van de ideeën van de Verlichting veranderde in de loop van de achttiende eeuw de gewoonte om de doden in en om de kerken te begraven. Na eerdere vruchteloze pogingen werd in 1810, na de inlijving van ons land door de Fransen, een definitief algeheel verbod van kracht welk uiteindelijk ook in Oosterhout een einde maakte aan het begraven in en om de kerk. Na het vertrek van de Fransen volgde in 1827 een gelijkkluidend Koninklijk Besluit dat het begraven van de doden binnen de bebouwde kom verbood. Tot 1829 kreeg men de tijd om vervangende ruimte te zoeken. In Oosterhout werd rond deze tijd door de protestanten uitgeweken naar een terrein ten zuidwesten van het dorpscentrum. Hier kochten de kerkvoogden een stuk grond van Hendrik Buijs. Eind 19de eeuw werd de begraafplaats ommuurd.

Omschrijving.

De symmetrisch opgezette begraafplaats ligt op een rechthoekig terrein dat aan vier zijden is afgezet met een schansmuur. Aan de Nieuwe Bouwlingstraat een entree-hek tussen bakstenen pijlers. Een middenpad leidt naar het aan het eind gesitueerde, te beschermen grafmonument. Aan weerszijden diverse buiten de bescherming vallende graven die herinneren aan het Oosterhoutse stadsbestuur en de Tweede Wereldoorlog.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Waardering.

Het complex, bestaande uit een muur met hekpijlers en toegangshek en een grafmonument, is van algemeen belang. Het heeft cultuurhistorische waarden als bijzondere uitdrukking van de ontwikkeling in de grafcultuur van de Nederlands Hervormde Kerk in de negentiende eeuw en, in het geval van het grafmonument, van een sociale ontwikkeling. Daarnaast omdat de stedenbouwkundige locatie herinnert aan de politieke besluiten met betrekking tot het ter aarde bestellen. Het bezit architectuur- en kunsthistorische waarden wegens de esthetische kwaliteit van de ontwerpen en de verzorgde en gedetailleerde ornamentiek. Het is van belang wegens de gaafheid van de te beschermen objecten.

Monumentnummer*: 520010

Status	rijksmonument
Inschrijving register*	18 december 2001
Kadaster deel/nr	82633/177

<i>Woonplaats*</i>	<i>Gemeente*</i>	<i>Provincie*</i>
Oosterhout	Oosterhout	Noord-Brabant

<i>Locatiennaam</i>	<i>Locatieomschrijving</i>
Oosterhout	Nieuwe Bouwlingstraat 37

<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kadastraal object*</i>	<i>Appartement aanduiding</i>	<i>Grondperceel</i>
Oosterhout	S			4905

*Omschrijving***

Inleiding.

MUUR met daarin het aan de Nieuwe Bouwlingstraat gelegen TOEGANGSHEK tussen HEKPIJLERS, gerealiseerd in opdracht van de Nederlands hervormde gemeente aan het einde van de negentiende eeuw en uitgevoerd in Neo-Renaissance stijl.

Omschrijving.

De in kruisverband gemetselde schansmuur aan de Nieuwe Bouwlingstraat is geleed door lisenen en afgesloten met natuurstenen dekplaten. Overige muren geleed door lisenen die aan de bovenzijde middels tandlijsten met elkaar verbonden zijn en afgesloten met een bakstenen ezelsrug. Symmetrisch smeedijzeren tweevleugelig hek met puntspijlen tussen bakstenen hoekpijlers voorzien van gestucte basementen, uitspringend siermetselwerk en afgesloten met dekplaten waarop siervazen.

Waardering.

De muur met toegangshek en hekpijlers is van algemeen belang. Het object heeft cultuurhistorische waarde als bijzondere uitdrukking van de ontwikkeling in de grafcultuur van de Nederlands Hervormde Kerk in de tweede helft van de negentiende eeuw. Het object bezit architectuurhistorische waarde wegens de esthetische kwaliteit en de detaillering. Het object heeft tesamen met de grafmonumenten op de begraafplaats ensemblewaarde als onderdeel van een klein, historisch gegroeid religieus ensemble aan de Nieuwe Bouwlingstraat. Het object is van belang wegens de gaafheid.

<i>Hoofdcategorie</i>	<i>Subcategorie</i>	<i>Functie</i>
Voorwerpen op pleinen en dergelijke	Erfscheiding(D)	Muur(D)

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Monumentnummer*: 520011

Status	rijksmonument
Inschrijving register*	18 december 2001
Kadaster deel/nr	82633/153

<i>Woonplaats*</i>	<i>Gemeente*</i>	<i>Provincie*</i>
Oosterhout	Oosterhout	Noord-Brabant

<i>Locatiennaam</i>	<i>Locatieomschrijving</i>
Oosterhout	Nieuwe Bouwlingstraat 37

<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kadastraal object*</i>	<i>Appartement aanduiding</i>	<i>Grondperceel</i>
Oosterhout	S			4905

*Omschrijving***

Inleiding.

Aan het einde van het middenpad bevindt zich het GRAFMONUMENT van Martinus Wijnaendts van Stein, ontworpen in 1875 in Neo-Renaissance stijl.

Martinus Wijnaendts werd in 1786 in Breda gedoopt als onwettige zoon van een luitenant der cavalerie. Aanvankelijk bracht hij het niet verder dan tuinmansleerling, maar nadat hij lezen en schrijven had geleerd ging hij regelmatig bij de dames Falaiseau, ongehuwde dochters van de overleden generaal der cavalerie Joseph Falaiseau, de krant voorlezen. Deze schatrijke dames maakten Martinus tot hun enige erfgenaam. Na hun dood trouwde Martinus Wijnaendts in 1825 met Jacoba Anna Margaretha van Gils uit Oosterhout. Het recht om de naam 'Heer Wijnaendts van Stein' te voeren ontleende hij aan de aankoop van de ambachtsheerlijkheid Stein en Willens. Na zijn overlijden in 1873 liet hij zijn gehele vermogen na aan protestantse filantropische instellingen, ondermeer zijn eigen 'Heer Wijnaendts van Stein's Fundatie', het oudste bejaardenhuis in Breda. Aan de hervormde gemeente te Oosterhout schonk hij het vruchtgebruik van een stuk grond in Dongen. Daaraan was wel de voorwaarde verbonden dat de hervormde gemeente zou zorgen voor het onderhoud van zijn grafmonument.

Omschrijving.

Bakstenen grafmonument in halfsteens metselwerk, omgeven door een smeedijzeren puntspijlenhek met tweevleugelig poortje. Het beslaat een rechthoekige plattegrond en heeft een met hardstenen platen afgedekt zadeldak met licht overstek. Omlopende plint. Overhoekse pijlers met dekplaten evenals de einden van de opstaande geprofileerde noklijn bekroond met bollen. In de dekplaten familiewapens met inscripties: 'RUSTPLAATS VAN DEN WEL EDELEN HEER / M. WIJNAENDTS / AMBACHTS HEER VAN DEN LANDE VAN

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

STEIN WILLENS / VRIJHOEF EN KALVERENBROEK / GEBOREN TE BREDA DEN 25 SEPTEMBER 1786 / OVERLEDEN TE MAARSEVEEN 25 JULI 1875' en 'EN ZIJNE ECHTGENOOT VROUWE J.A.M. WIJNAENDTS GEBOREN / VAN GILS / GEBOREN TE OOSTERHOUT 9 JULI 1785 / OVERLEDEN TE MAARSEVEEN 6 MEI 1870'. Noordelijke kopgevel met hardstenen plaat onder een rondbogige rollaag met hardstenen aanzet- en vormstukken. In de plaat een kruis met ingebeitelde, oorspronkelijk vergulde tekst 'EINDE VAN ALLES'. Zuidelijke kopgevel met een kleine vierkante betraliede opening, zijgevels met smeedijzeren sierankers en ingebed siertraliewerk.

Waardering.

Het grafmonument van Martinus Wijnaendts is van algemeen belang. Het heeft cultuurhistorische waarden als bijzondere uitdrukking van de ontwikkeling in de grafcultuur van de Nederlands Hervormde Kerk in de tweede helft van de negentiende eeuw. Daarnaast als uitdrukking van een sociale ontwikkeling in relatie tot de regionaal bekende persoon Wijnaendts. Verder vanwege het belang voor de typologische ontwikkeling van grafmonumenten van de sociale bovenklasse. Het object bezit architectuur- en kunsthistorische waarde wegens het ambachtelijk vaardige metselwerk, de detaillering en de verzorgde ornamentiek. Het object heeft tesamen met de ommuring met toegangshek ensemblewaarde als onderdeel van een klein, historisch gegroeid religieus ensemble aan de Nieuwe Bouwlingstraat. Het object is van belang wegens de gaafheid.

Hoofdcategorie

Uitvaartcentra en begraafplaatsen

Subcategorie

Begraafplaats en -onderdelen

Functie

Grafmonument